

~ ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ~

УДК 327:330.35.011

DOI:10.32680/2409-9260-2023-1-2-302-303-37-45

НАУКОВІ ЗАСАДИ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ КОНЦЕПЦІЙ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Хмелярчук М. І., доктор економічних наук, професор, в.о. зав. кафедри безпеки інформації та бізнес-комунікацій Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів, Україна
e-mail: mariia.khmeliarchuk@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-9800-4709

Бондаренко О.Є., аспірантка Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів, Україна
e-mail: Oksana.Bondarenko@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-6093-0224

***Анотація.** Метою роботи є обґрунтування методологічних засад екологізації економіки та реалізації на цій основі в Україні курсу «зеленого переходу» національної економіки, як наукової основи національної стратегії повоєнної відбудови України у відповідності з передовими досягненнями сучасної економічної науки, а також запитами сучасного суспільства на високі стандарти якості життя у безпечному екологічному середовищі. У дослідженні використано методи причинно-наслідкового аналізу, наукової абстракції та логічного узагальнення для обґрунтування методологічних засад повоєнної відбудови України на засадах екологізації економіки. Обґрунтовано наукові засади повоєнної відбудови економіки України на засадах концепцій екологізації економіки. Обґрунтування методологічних засад реалізації системних реформ повоєнної відбудови економіки України на засадах сталого розвитку та екологізації економіки.*

***Ключові слова:** повоєнна відбудова економіки України, екологізація економіки, «зелена» економіка, сталий розвиток.*

SCIENTIFIC FOUNDATIONS OF THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE BASED ON THE CONCEPTS OF ECOLOGIZATION OF THE ECONOMY

Khmelyarchuk Mariya, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Information Security and Business Communications of Lviv Ivan Franko National University, Lviv, Ukraine
e-mail: mariia.khmeliarchuk@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-9800-4709

Bondarenko Oksana, PhD student, Ivan Franko National University, Lviv, Ukraine
e-mail: Oksana.Bondarenko@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-6093-0224

***Abstract.** The purpose of the work is to substantiate the methodological foundations of ecologization of the economy and to implement on this basis in Ukraine the course of the "green transition" of the national economy, as the scientific basis of the national strategy of the post-war reconstruction of Ukraine in accordance with the advanced achievements of modern economic science, as well as the demands of modern society for high standards of quality of life in a safe ecological environment. **Methodology.** The methods of causal analysis, scientific abstraction and logical generalization to justify the methodological foundations of the post-war reconstruction of Ukraine on the basis of the greening of economies were used in research. **The results.** The scientific principles of the post-war reconstruction of the economy of Ukraine were substantiated on the basis of the concepts of ecologization of the economy, which involves the implementation of the following priority tasks: - the orientation of reforms on the person as the main goal, beneficiary and driving force of socio-economic development, which involves the implementation of the course of a socially-oriented market economy and maximum inclusion in social processes of all members of society; a systematic approach to the implementation of reforms, which involves a balanced consideration and mutual influence of economic, environmental, social, organizational-legal, political and other factors, as well as ensuring a favorable institutional environment for the implementation of the strategy of "green transition" of the economy of Ukraine; giving reforms of state importance, in which the role of the state will not be reduced to measures of administrative influence, but to the use of economic stimulating mechanisms for greening the economy, as well as to the effective functioning of state and non-state institutions; reforming the national economy with a focus on European integration as a strategic vector for the development of the national economy on the basis of building a new ecological economy. **Practical significance.** The methodological principles of the implementation of systemic reforms of the post-war reconstruction of the economy of Ukraine on the basis of sustainable development and ecologization of the economy were substantiated..*

Key words: *ecologization of the economy, "green" economy, sustainable development, post-war reconstruction of the economy of Ukraine.*

JEL Classification: Q500.

Постановка проблеми. Збройна агресія Росії проти України завдала не лише непоправних людських втрат серед військових та цивільного населення України, руйнації цивільної інфраструктури, значних економічних збитків, але й значних екологічних втрат: знищення гектарів українського чорнозему, згорання тисяч гектарів лісів та степів, замінування великої частини території Полісся, зокрема, українських заповідників, національних парків, масова загибель морської фауни в акваторії Чорного моря [1] тощо. Руйнування країни в усіх сферах економіки, інфраструктури, довкілля носять безпрецедентний характер та потребують таких же безпрецедентних заходів по її відновленню.

Саме тому, не зважаючи на те, що важка боротьба за перемогу в цій війні ще триває, на державному та міжнародному рівнях опрацьовуються стратегічні пріоритети повоєнної відбудови України. Так, за результатами комплексної роботи Нацради з питань відновлення, створеної при Президентові України ще у квітні 2022 р., була напрацьована програма, яка була презентована Головою уряду України на міжнародній конференції з питань відновлення України (англ. *Ukraine Recovery Conference*) (м. Лугано, Швейцарія, 4–5 липня 2022 року) [2]. За підсумками конференції була представлена «Декларація Лугано», яка заклала принципові засади процесу відновлення України на засадах сталого інклюзивного розвитку, інтегруючи соціальні, економічні та екологічні аспекти, включно із «зеленим» переходом.

З цих позицій, зважаючи на практичну актуальність проблематики повоєнної відбудови України на засадах сталого розвитку, необхідним є обґрунтування концептуальних засад національної стратегії повоєнної відбудови України, які матимуть чітку наукову основу та відповідатимуть передовим досягненням економічної науки, а також і зростаючим вимогам суспільства до якості життя у безпечному екологічному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У другій половині ХХ ст. почали активно розвиватись економічні теорії, які приділяли значну увагу гармонійній взаємодії біологічного, соціального та економічних чинників, як основи сталого розвитку, що великою мірою було зумовлено розгортанням у цей час системних економічних, політичних та суспільних криз, а відтак необхідністю пошуку шляхів забезпечення такого типу економічного зростання, яке б поєднувалось з бережливим використанням природних ресурсів та не завдавало б шкоди довкіллю. Так, зокрема Г. Дейлі [3] в своїх дослідженнях робить висновок, що прагнення до постійного розширення масштабів економіки підштовхує людство до ресурсної кризи й екологічного колапсу. Для зміни такої траєкторії, необхідно перейти до нової парадигми господарювання – сталого розвитку, який вчений визначає як гармонійний, збалансований, безконфліктний прогрес всієї цивілізації, в ході якого одночасно оптимально вирішується комплекс питань щодо збереження довкілля, ліквідації бідності та дискримінації як кожної окремо взятої людини, так і цілих народів чи груп населення.

У дослідженнях, проведеними вченими Д.Х. Медоуз, Й. Рандерс, В.В. Беренс. Д.Л. Медоуз, та викладеними у першій доповіді Римському клубу «Межі росту» [4], вперше було обґрунтовано позицію, що людство змушене почати «контрольований впорядкований перехід від зростання до глобальної рівноваги» [4]. Увага світової громадськості приверталась до ймовірності глобальної екологічної катастрофи при збереженні існуючих темпів економічного зростання.

Логічним продовженням вищевказаних досліджень стало обґрунтування всесвітньої відомої на сучасному етапі концепції «сталого розвитку», яка була опрацьована під керівництвом Л. Брауна, керівником Інституту всесвітнього спостереження (*World Watch Institute*), та вперше оприлюднена у доповіді Брутландської комісії [5]. Концепція сталого розвитку вважається на сучасному етапі однією з найбільш поширених концепцій, яка акцентує увагу на необхідності реалізації такої моделі соціально-економічного розвитку, яка б задовольняла потреби сучасного покоління не ігноруючи при цьому інтереси майбутніх поколінь та забезпечувала б баланс між економічною, соціальною та екологічною складовими суспільного розвитку. Досягнення такого балансу є амбітною ціллю у глобальному вимірі і вимагає наукового обґрунтування шляхів досягнення цієї цілі. Адже як справедливо відзначає Л. Браун [6], сьогодні в економіці ми стикаємось з такою ситуацією, як за часів Коперника в астрономії, коли необхідним є формулювання нового світового світогляду, який базується на реалізації такого типу керованого соціально-економічного розвитку, який передбачатиме бережливе використання природних ресурсів та дбайливе ставлення до

навколишнього середовища.

Відокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З цих позицій потребують подальшого дослідження наукові засади екологізації соціально-економічних процесів з метою обґрунтування методологічних засад для розробки науково-обґрунтованої стратегії реалізації в Україні курсу «зеленого переходу» економіки як основи для повоєнної відбудови національної економіки на засадах сталого розвитку та реалізації євроінтеграційної стратегії України та Європейського зеленого курсу («The European Green Deal»).

Мета дослідження - обґрунтування методологічних засад екологізації економіки та реалізації на цій основі в Україні курсу «зеленого переходу» національної економіки, як наукової основи національної стратегії повоєнної відбудови України у відповідності з передовими досягненнями сучасної економічної науки, а також запитамі сучасного суспільства на високі стандарти якості життя у безпечному екологічному середовищі.

Основний матеріал. На наш погляд, вихідним аспектом побудови науково-обґрунтованої стратегії соціально-економічного розвитку на засадах екологізації соціально-економічних процесів є передусім наукове обґрунтування її цілі та механізмів їх досягнення. У цьому зв'язку слід передусім зазначити, що відповідно до концепцій екологізації економіки, як відзначають Г. Дейлі та Дж. Фарлі [7], принциповим є досягнення такого соціально-економічного розвитку, який міг би забезпечити сталий розвиток. Тобто, як відзначають вчені, у моделі екологічної економіки не економічне зростання є головною метою, а сталий добробут та безпечне екологічне середовище.

Водночас, як наголошують Г. Дейлі та Дж. Фарлі. [7], розвинені країни несуть особливу відповідальність за досягнення цих цілей. З цією метою, на думку вчених, країнам потрібно більш справедливо ділитися ресурсами та доходами, інвестувати в природні та соціальні капітали, реформувати фінансову систему для кращого відображення реальних активів та зобов'язань, реформувати податкові системи, сприяти технологічним інноваціям, які підтримують добробут, який передбачає збільшення рівня задоволення потреб людства при використанні тієї ж кількості енергії та ресурсів.

З метою систематизації цілей та шляхів екологізації соціально-економічних процесів нами систематизовано теоретичні концепції, які обґрунтовані вченими у XX – XXI ст. і пов'язують економічне та екологічне благополуччя (табл.1).

Таблиця 1

Теоретичні концепції, що пов'язують економічну діяльність та стан навколишнього природного середовища

Назва концепції екологізації економіки	Автори концепції	Короткий зміст концепції
Концепція зовнішніх ефектів (екстерналій)	Пігу А. [8], Коуз Р. [9]	Обґрунтовано побічні ефекти (екстерналії) впливу економічної діяльності на третіх осіб економічного, соціального та екологічного характеру, які можуть мати позитивний або негативний ефект (частіше негативний). З метою зменшення негативних ефектів А. Пігу запропонував заходи державного регулювання екстерналій, головним чином, через оподаткування, а Р. Коуз вбачав розв'язання проблеми зовнішніх ефектів у приватизації ресурсів шляхом раціонального розподілу їх між суб'єктами ринку та чіткого розподілу прав власності.
Концепція регенеративного дизайну	Лайл Дж. Т. [10]	Ключовою ідеєю концепції є обґрунтування створення сталих систем, які поєднують економічні потреби людства з урахуванням можливостей та цілісності природи.

Концепція меж зростання	Медоуз Д.[4]	Концепція передбачає, що глобальну рівновагу можна досягти шляхом встановлення відповідних меж майбутнього зростання світової економіки, населення, використання природних ресурсів та розвитку науково-технічного прогресу.
Концепція «від колиски до колиски»	Макдонах У. і Браунгарт М. [11]	Концепція передбачає підтримання безперервності циклу діяльності, що передбачає відсутність відходів. Це досягається за рахунок максимально ефективного використання як природних ресурсів так і вироблених матеріалів. Передбачається запровадження сертифікації підприємств, які відповідають вимогам виробництва найбільш безпечної продукції як для людини так і навколишнього середовища.
Концепція «нульових відходів» (“zero waste”)	Мюррей Р. [12]	Концепцією передбачається, що джерелом ресурсів можуть бути відходи, це досягається за рахунок їх повторного використання, утилізації, відповідального виробництва та споживання, що, в свою чергу, веде до збереження ресурсів.
Концепція циркулярної економіки	Пірс Д. та Тернер К. [13]	Концепція заснована на відновленні та раціональному споживанні ресурсів, шляхом створення замкнених циклів матеріальних потоків завдяки впровадженню новітніх ідей та технологій. Реалізація концепції досягається завдяки державним та міждержавним програмам та заходам.
Екологічна економіка	Дейлі Г. та Фарлей Дж. [7]	Екологічна економіка базується на комплексному, міждисциплінарному підході, який інтегрує економічні, екологічні та соціальні аспекти господарської діяльності людини.
Концепція сталого розвитку	Медоуз Д. Х., Медоуз Д.Л., Рандерс Й., Беренс В.В. [4],Брундланд Г.Х. [5]	Акцентується увагу на необхідності реалізації такої моделі соціально-економічного розвитку, яка б задовольняла потреби сучасного покоління, не ігноруючи при цьому інтереси майбутніх поколінь, та забезпечувала б баланс між економічною, соціальною та екологічною складовими суспільного розвитку.

Концепція зеленої економіки	Като М. С. [15], Стодарт Г., Рідлстон С., Вілел М. [16], Гагнель Р. [17], Вейк В. [14],	Концепція закладає шлях до екологізації економіки та сталого розвитку, при цьому екологічна складова виступає пріоритетним напрямом соціально-економічного розвитку.
-----------------------------	---	--

Джерело: складено авторами на основі [4, [5, 7, 13, 14, 17]

Систематизація концепцій екологізації соціально-економічних процесів засвідчує те, що у більшості з них вченими акцентується увага на комплексності, системності і взаємообумовленості економічної та екологічної проблематики, що відповідно вимагає таких же комплексних і системних рішень, що поєднують ринкові важелі та інструменти державного регулювання, а у деяких випадках і наддержавного регулювання даних проблем. При цьому надзвичайно важливою є проблематика не лише визначення цілей екологізації економіки, але й інструментів та механізмів її реалізації.

У руслі вказаних підходів розвивається сучасна концепція «зеленої» економіки, яка передбачає так звані механізми «озеленення» економіки, а саме: збільшення частки «зелених секторів економіки» у ВВП, а також і населення країни, зайнятих у цих секторах; «відокремлення» економічного зростання від надмірного використання ресурсів і негативного впливу на навколишнє середовище; збільшення державних і приватних інвестицій, що спрямовуються у «зелені сектори економіки»; зміна складу сукупного споживання, в якому частка екологічно чистих продуктів і послуг зростатиме. Тобто, як справедливо відзначає Вейк В. [14], сталий розвиток залишається життєво важливою довгостроковою метою, а «зелена» економіка обґрунтовує шлях до сталого розвитку, а отже заслуговує на окрему увагу у контексті використання її як наукової основи повоєнної відбудови.

Теоретико-методологічні засади становлення й розвитку «зеленої» економіки розкрито в наукових працях зарубіжних та вітчизняних вчених, які у переважній більшості припадають на останні два-три десятиріччя. Так, М. Като [15] обґрунтував базові засади теорії та практики «зеленої» економіки, Г. Стодарт, С. Рідлстон, М. Вілел, Е. Бенсон, О. Грінфілд [16] досліджували концептуальні засади «зеленої» економіки в контексті сталого розвитку та подолання бідності, Р. Гагнель [17] обґрунтовував доцільність формування «зеленої» економіки з позиції протистояння кризовим процесам та посткризового відновлення економіки.

Серед вітчизняних науковців, які досліджували питання розвитку «зеленої» економіки, слід виділити праці таких вчених: Ю. Бережної [18] та Л. Гринів. [19], які поглибили теоретичні засади розвитку «зеленої» та екологічної економіки та проаналізували можливості її практичного впровадження в Україні, Н. Андрєєвої. [20], яка досліджувала перспективи розвитку «зеленого» підприємництва та інновацій, Б. Буркинського, Т. Галушкіну, В. Реутова [21], які досліджували інноваційні напрямки розвитку «зеленої» (еколого-орієнтованої) економіки як сучасної парадигми трансформаційних зрушень в Україні та проаналізували міжнародний досвід реалізації екологічних проєктів та програм; Ю. Боровика, Ю. Єлагіна, О. Полякову [22], які не лише обґрунтували характерні риси і принципи «зеленої» економіки, але і виявили її мультиплікативний і антикризовий потенціал; В. Потапенка [23], який з'ясував теоретико-методологічні та інституційні засади формування державної економічної безпеки в умовах екологічної трансформації господарства та розвитку нових «зелених» галузей виробництва в Україні; В. Кравціва [24], який розвинув сучасну теорію і практику «зеленої» економіки з позиції регіонального зрізу розвитку економіки.

Слід також відзначити, що загальні цивілізаційні тренди соціалізації економічного розвитку зумовлюють актуалізацію питань інклюзивного економічного зростання (inclusive sustainable growth), що акцентують увагу на підвищенні ступеню участі усіх членів суспільства у процесі економічного зростання та справедливого розподілу його результатів. У цьому контексті набуває розвитку і концепція інклюзивної зеленої економіки (inclusive green economy), як не лише низьковуглецевої, ефективної та чистої у виробництві, але й інклюзивної у споживанні та результатах, заснованої на спільному використанні, циркулярності, співпраці, солідарності, стійкості, можливостях та взаємозалежності. Тобто ця концепція «зеленої» економіки виводить на новий рівень соціальну складову суспільного

розвитку та обґрунтовує соціальні принципи «зеленої» економіки:

□ «зелена» економіка забезпечує рівність між країнами і всередині країн, а також рівність між поколіннями, визнаючи права людини на збереження умов власного життя, сприяє гендерній рівності та культурному розмаїттю, визнаючи права корінних народів на землі, їх території і ресурси;

□ «зелена» економіка зменшує масштаби злиднів, забезпечує високий рівень людського розвитку, продовольчу безпеку і доступ до основних послуг, а також модифікує традиційні робочі місця в «зелені робочі місця та створює нові, підтримує право на розвиток і поліпшує якість життя населення [25].

Таким чином, фактично концепція зеленої економіки закладає шлях до екологічної економіки та сталого розвитку, при цьому екологічна складова виступає пріоритетним напрямом сталого розвитку.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, слід відзначити, що розробка наукових засад екологізації соціально-економічних процесів відповідає сучасним трендам розвитку економічної науки, яка характеризується посиленням її гуманітарних векторів розвитку на засадах екологізації та соціалізації. Це у свою чергу знаходить відображення у сучасних дослідженнях методологічного обґрунтування векторів та механізмів керованого соціально-економічного розвитку в напрямку реалізації парадигми сталого розвитку, яка зорієнтована на підвищення стандартів якості життя людини та їх доступності до усіх членів суспільства.

Ці проблемні питання постали у центрі уваги концепції «зеленої» економіки, яка, на наш погляд, найбільш системно та комплексно розвиває наукові підходи щодо механізмів досягнення сталого розвитку, передбачаючи збалансоване співіснування та взаємний вплив навколишнього середовища, соціальних, організаційно-економічних, правових, політичних та інших чинників, з урахуванням особливостей та специфіки розвитку національної економіки.

Саме тому, на наш погляд, з позицій методологічних засад концепцій екологізації економіки доцільно формувати національну стратегію повоєнної відбудови України, основоположними засадами якої повинні бути такі:

□ орієнтація реформ на людину як головну мету, бенефіціара та рушійну силу соціально-економічного розвитку, що передбачає реалізацію курсу соціально-орієнтованої ринкової економіки, та дотримання принципів свободи, демократії, досягнення високих стандартів якості життя людини, забезпечення сприятливого екологічного середовища та максимального включення у суспільні процеси усіх членів суспільства;

□ по-друге, системний підхід до реалізації реформ, який передбачає збалансоване врахування та взаємний вплив економічних, екологічних, соціальних, організаційно-правових, політичних та інших чинників, з урахуванням особливостей та специфіки розвитку національної економіки. Це у свою чергу вимагає ефективного та узгодженого функціонування відповідних інститутів та забезпечення сприятливого інституційного середовища для реалізації реформ, спрямованих на реалізацію стратегії «зеленого переходу» економіки України;

□ по-третє, надання вагомості державного значення реалізації реформ, у яких роль держави не зводиться до заходів адміністративного впливу, а до використання економічних стимулювальних механізмів екологізації економіки, наприклад, фінансово-економічного характеру («зелені» інвестиції, пільгове «зелене» кредитування, залучення коштів міжнародних інвесторів тощо), а також до ефективного функціонування державних та недержавних інститутів (інститути права власності, охорони інтелектуальної власності, контролю за корупцією, незалежності суду, ефективності та прозорості урядових структур та урядової політики, безпекові інституції тощо).

□ по-четверте, реформування національної економіки з орієнтацією на євроінтеграцію, як стратегічний вектор розвитку національної економіки, на засадах побудови нової екологічної економіки, яка має намір інтегруватись у європейську економіку та сприяти реалізації Європейського зеленого курсу (EU Green Deal).

Використання саме таких методологічних підходів, на наш погляд, сприятиме реалізації системних реформ повоєнної відбудови економіки України на засадах сталого розвитку та екологізації економіки, що відповідає передовим досягненням сучасної економічної науки, а також і задекларованому на державному рівні євроінтеграційному вектору розвитку економіки України.

Список літератури

1. Екологічні наслідки війни. Пів року болю України. URL: <https://eco.rayon.in.ua/blogs/536709-ekologichni-naslidki-viyni-piv-roku-bolyu-ukraini> (дата звернення: 24.02.2023).
2. Ukraine recovery conference. URL: <https://www.urc-international.com> (дата звернення 20.01.2023).
3. Herman E. *Daly Beyond Growth. Economic Theory of Sustainable Development*. Boston. Beacon press, 1994. 264 p.
4. Медоуз Д. Х., Медоуз Д.Л., Рандерс Й., Беренс В.В. *Пределы роста*. пер. с англ. М. Изд-во МГУ, 1991. 206 с.
5. «Наше общее будущее». Доклад Всемирной комиссии по вопросам окружающей среды и развития. 1987. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/139811#record-files-collapse-header> (дата звернення: 24.02.2023).
6. Brown, Lester R. *World on the Edge: How to Prevent Environmental and Economic Collapse*. W. W. Norton & Company, 2011.
7. Daly H., Farley J. *Ecological Economics: Principles and Applications*. – Washington: Island Press, 2004.
8. Пигу А. *Экономическая теория благосостояния*. Москва. Прогресс, 1985, 512 с.
9. Коуз Р. *Фирма, рынок и право = The Firms, the Market and the Law*. Москва: Новое издательство. 2007. 224 с.
10. Lyle J.T. *Regenerative Design for Sustainable Development*. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=qB3v3gYofSUC&prints&hl=ru&source=&cad=0#v=onepage&q&f=false> (дата звернення: 21.02.2023).
11. Макдонах У., Браунгарт М. *Від колиски до колиски. Змінюємо підхід до того, як ми створюємо речі/* Видавництво: Пекло Маргінем. 208 с.
12. Мюррей Р. *Цель – Zero Waste*. М. ОМННО «Совет Гринпис». 2004. 232 с.
13. Pearce, D.W., Turner, R.K. *Economics of natural resources and the environment*. New York. London : Harvester Wheatsheaf. 1990.
14. Weick V. *Green Economy and sustainable development. Waste Management and the Green Economy: Law and Policy*. Edited by Katharina Kummer Peiry, Andreas R. Ziegler, and Jorun Baumgartner. Edward Elgar Publishing Limited. 2016, 256 p.
15. Cato M.S. *Green Economics: An Introduction to Theory, Policy and Practice*. London. Earthscan. 2009. 224 p.
16. Stoddart H., Riddlestone S., Vilela M. *Principles for the Green Economy A collection of principles for the green economy in the context of sustainable development and poverty eradication*. URL: <https://earthcharter.org/library/principles-green-economy/>
17. Robin Nahel. *Green Economics: Confronting the Ecological Crisis*. London: Routledge. 2011. 288 p.
18. Бережна Ю.С. Концепція «зеленої економіки»: міжнародний аспект. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія "Юридичні науки". 2012. Т. 25(64). № 1. С.210-215.
19. Гринів Л.С. *Екологічна економіка : навч. посіб.* Львів : Магнолія 2006, 2010. 358 с.
20. Андреева Н.М., Козловцева В.А. *Екологічно чисте виробництво в системі екологічного підприємства: систематика наукового бачення та взаємозв'язку. Економічні інновації.* 2012. Ч.1. № 48. С. 8-18.
21. Буркинський Б.В., Галушкіна Т.П., Реутов В.С. *«Зелена» економіка крізь призму трансформаційних зрушень в Україні : монографія.* НАН України, Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. О. Підприємство Фенікс. 2011. 348 с.
22. Боровик Ю.Т. Єлагін Ю.В., Полякова О.М. *«Зелена економіка»: сутність, принципи, перспективи для України.* Вісник економіки транспорту і промисловості. 2020. № 69. С. 75-83.
23. Потапенко В.Г. *Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки» : монографія.* за наук. ред. д.е.н., проф. Є. В. Хлобистова. К: НІСД. 2012. 360 с.
24. Кравців В.С. *Вагомий внесок в дослідження «зеленого» зростання економіки регіону.* Регіональна економіка. 2012. № 3. С. 212-213.
25. Стукало Н.В., Краснікова Н.О., Стеблянко І.О. та інші. *«Зелена» економіка: від глобальної концепції до реалій місцевого розвитку: монографія.* Дніпро. 2018. 352 с.

References

1. Ekolohichni naslidky vijny. Piv roku bolii Ukrainy Retrieved from <https://eco.rayon.in.ua/blogs/536709-ekologichni-naslidki-viyni-piv-roku-bolyu-ukraini> (accessed February 10, 2023). [In Ukrainian].
2. Ukraine recovery conference. Retrieved from <https://www.urc-international.com> (accessed February 20, 2023). [In Ukrainian].
3. Herman, E. Daly (1994) *Beyond Growth. Economic Theory of Sustainable Development*. Boston. Beacon press.
4. Meadows, D.H., Meadows, D.L., Randers, J., Behrens, W.W. (1991) *Predely rosta. per. s angl. M. Izd-vo MGU*. [in Russian].
5. «Nashe obshee budushee». Doklad Vsemirnoj komissii po voprosam okruzhayushej sredy i razvitiya. 1987. Retrieved from <https://digitallibrary.un.org/record/139811#record-files-collapse-header> (accessed February 20, 2023). [in Russian].
6. Brown, Lester R. (2011) *World on the Edge: How to Prevent Environmental and Economic Collapse*. W. W. Norton & Company.
7. Daly, H., Farley, J. *Ecological (2004) Economics: Principles and Applications*. Washington: Island Press.
8. Pihu, A. (1985) *Экономическая теория благосостояния*. Moskva: Prohress. [in Russian].
9. Kouz, R. (2007) *Firma, rynek i pravo = The Firms, the Market and the Law* / Rostislav Kapelyushnikov. Moskva: Novoe izdatelstvo. [in Russian].
10. Lyle J.T. *Regenerative Design for Sustainable Development*. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id=qB3v3gYofSUC&prints&hl=ru&source=&cad=0#v=onepage&q&f=false> (accessed February 10, 2023).
11. Makdonakh, U., Braunhart, M.. *Vid kolysky do kolysky. Zminiuiemo pidkhd do toho, yak my stvoriuiemo rechi*, Vydavnytstvo: Peklo Marhinem. [In Ukrainian].
12. Miurrei, R. (2004) *Tsel – Zero Waste*. M. OMNNO «Sovet Hrynypys». [in Russian].
13. Pearce, D.W. Turner, R.K. (1990). *Economics of natural resources and the environment*. New York ; London : Harvester Wheatsheaf.
14. Weick, V. (2016) *Green Economy and sustainable development Waste Management and the Green Economy: Law and Policy*. Edited by Katharina Kummer Peiry, Andreas R. Ziegler, and Jorun Baumgartner. Edward Elgar Publishing Limited.
15. Cato M. S. (2009) *Green Economics: An Introduction to Theory, Policy and Practice*. London. Earthscan.
16. Stoddart, H., Riddlestone, S., Vilela, M. *Principles for the Green Economy A collection of principles for the green economy in the context of sustainable development and poverty eradication*. Retrieved from <https://earthcharter.org/library/principles-green-economy>. (accessed February 20, 2023).
17. Hahnel, Robin (2011) *Green Economics: Confronting the Ecological Crisis*. London: Routledge.
18. Berezhna, Yu.S. (2012) The concept of "green economy": an international aspect. *Vcheni zapysky Tavrijs'koho natsional'noho universytetu im. V.I. Vernads'koho. Seriiia "Yurydychni nauky"*, 25(64),1, 210-215. [In Ukrainian].
19. Hryniv, L.S.(2010) *Ekolohichna ekonomika : navch. posib*. L'viv : Mahnoliia [In Ukrainian].
20. Andrieieva, N.M., Kozlovtseva, V.A.. (2012) *Ecologically clean production in the system of an ecological enterprise: systematics of scientific vision and interconnection*. *Ekonomichni innovatsii*, 1, 48. 8-18. [In Ukrainian].
21. Burkyns'kyj, B.V., Halushkina, T.P., Reutov, V.Ye. (2011) «Zelena» ekonomika kriz' pryzmu transformatsijnykh zrushen' v Ukraini : monohrafiia. NAN Ukrainy, In-t problem rynku ta ekon.-ekol. doslidzh. O. Pidpriemstvo Fieniks. [In Ukrainian].
22. Borovyk, Yu.T., Yelahin, Yu.V., Poliakova, O.M. (2020). "Green economy": essence, principles, prospects for Ukraine. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, 69, 75-83 [In Ukrainian].
23. Potapenko, V.H. (2012). *Stratehichni priorytety bezpechnoho rozvytku Ukrainy na zasadakh «zelenoi ekonomiky» : monohrafiia.za nauk. red. d.e.n., prof. Ye. V. Khlobystova*. K: NISD. [In Ukrainian].
24. Kravtsiv, V.S. (2012) *A significant contribution to the study of "green" growth of the*

region's economy. Regional'na ekonomika, 3, 212-213 [In Ukrainian].

25. Stukalo, N.V., Krasnikova, N.O., Steblianko, I.O. et al. (2018) «Zelena» ekonomika: vid hlobal'noi kontseptsii do realij mistsevoho rozvytku: monohrafiia. Dnipro. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.01.2023

Прийнята до публікації 19.01.2023